

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2021.7.20.
SWD(2021) 705 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

**2021. évi jogállamisági jelentés
Országfejezet – A jogállamiság helyzete Csehországban**

amely a következő dokumentumot kíséri

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

**2021. évi jogállamisági jelentés
A jogállamiság helyzete az Európai Unióban**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 706 final} -
{SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

ÖSSZEFOGLALÓ

Előrelépés történt a cseh igazságszolgáltatás két fontos reformja, a bírák kiválasztási eljárása és a bírákra vonatkozó fegyelmi felelősségi rendszer tekintetében; az előbbit 2021 májusában fogadták el. Amint az a 2020. évi jogállamisági jelentésben már említésre került, e reformok a bírák kiválasztási folyamatának nagyobb átláthatósága, valamint a bírakkal szemben indított fegyelmi eljárások során nyújtott további biztosítékok révén megerősítik az igazságszolgáltatás függetlenségét. Folytatódnak az igazságszolgáltatás digitalizációjának javítására irányuló erőfeszítések, ideértve az ítéletek közzétételét és a digitális iratkezelési rendszer előkészítését. Javult a polgári, kereskedelmi és közigazgatási bírósági eljárások hatékonysága. A bíróságoknak sikerült jelentős fennakadások nélkül folytatni munkájukat a Covid19-világjárvány alatt.

Bár a korrupció kezelésére szolgáló jogi és intézményi keret lényegében bevezetésre került, a kormány 2018–2022-es időszakra vonatkozó korrupcióellenes stratégiája és az azt kísérő cselekvési tervek végrehajtása terén nem történt előrelépés. Konkrétabban, a korrupció megelőzésére vonatkozóan számos fontos reformkezdeményezés van még folyamatban a cseh parlamentben a jelenlegi kormány hivatali idejének végén, ideértve a lobbizásra és a visszaélést bejelentő személyek védelmére, valamint a Legfőbb Ellenőrzési Hivatal megbízatásának kiterjesztésére vonatkozó törvénytervezeteket. Ami a magas szinten elkövetett korrupciós ügyeket illeti, az uniós pénzeszközök felhasználásával kapcsolatban nemzeti és európai szinten folytatott nyomozások és ellenőrzések a közelmúltban felsővezetői szinten tártak fel összeférhetetlenségre utaló bizonyítékokat, amelyek alapján az Európai Ügyészség befogadta az ügyet. Ezenkívül egy kapcsolódó, uniós támogatással kapcsolatos csalási ügyben a nemzeti vizsgálók nemrég vádemelésre tettek javaslatot. A Covid19-világjárvány miatt az egészségügyi ágazatban 2020-ban bevezetni tervezett korrupcióellenes intézkedések többségét elhalasztották.

Az alkotmányos szabályok garantálják a véleménynyilvánítás szabadságát és a tájékoztatáshoz való jogot, valamint kifejezetten tiltják a cenzúrát. 2021-ben szabályokat léptettek életbe a médiaorgánumok tényleges tulajdonosaival kapcsolatos átláthatóságra vonatkozó információk javítása érdekében. Úgy tűnik, hogy a cseh Rádió- és Televíziótanács eredményesen végzi feladatait, de a politikai ellentétek továbbra is hatással vannak a független cseh televíziós felügyeleti testületre. A Covid19-világjárvány súlyosan érintette a nyomtatott média-ágazatot. A Covid19-világjárvány hatásainak ellensúlyozására nem fogadtak el médiatámogatási rendszert.

A Covid19-világjárvány kezdete óta a jogi aktusok közel felét rövidített jogalkotási eljárás szerint fogadták el, amelynek keretében korlátozott lehetőség nyílt az érdekelt felekkel folytatott konzultációra. Az érdekelt felek megjegyzik, hogy a rövidített jogalkotási eljárás alkalmazása nem korlátozódott a Covid19-világjárványhoz közvetlenül kapcsolódó jogszabályokra. 2020 jelentős részében szükségállapot volt érvényben. A szükségállapot 2021 elején – a Képviselőház hosszabbítást elutasító döntése ellenére – történő megújítását számos kritika érte, többek között alkotmányossági okokból. A bíróságokat gyakran felkérték a veszélyhelyzeti intézkedések felülvizsgálatára, és ezek közül többet megsemmisítettek. A Parlament jelenleg vitatja a gyermek-ombudsman új hivatalának létrehozásáról szóló törvénytervezetet. A Covid19-világjárvány jelentős hatást gyakorolt a civil társadalmi szervezetekre, tevékenységeik korlátozására kényszerítve őket.

I. IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSI RENDSZER

A cseh igazságszolgáltatási rendszer 86 körzeti bíróságból, nyolc regionális bíróságból, két felsőbbbíróságból, a Legfelsőbb Bíróságból és a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságból áll¹. Az Alkotmánybíróság a törvényszékek rendszerén kívül helyezkedik el, ugyanakkor az igazságszolgáltatási rendszer részét képezi, amelynek feladata a jogszabályok alkotmányosságának biztosítása, valamint az alapvető emberi jogok és szabadságok védelme. A bíróságok igazgatásáért felelős központi állami szerv az Igazságügyi Minisztérium. Az Igazságügyi Minisztérium közvetlenül vagy e bíróságok elnökein keresztül a törvény² által előírt mértékben végzi a felső-, regionális és körzeti bíróságok állami igazgatását. A központi államigazgatás egyes cselekményeit a két Legfelsőbb Bíróság elnökei végzik el. A különböző hatóságok figyelembe veszik a Legfelsőbb Bíróságon, a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságon, a felsőbbbíróságokon és nagyobb körzeti bíróságokon található, megfelelő igazságszolgáltatási tanácsok véleményét. A regionális bíróságok elnökei által kiválasztott és az igazságügyi miniszter által bemutatott jelöltek közül a köztársasági elnök nevezi ki a bírákat. Az ügyészség a végrehajtó hatalmi ág része³. Az igazságügyi miniszter a legfőbb ügyész javaslatára határozatlan időre nevezi ki hivatalukba az ügyészeket. A legfőbb ügyészt az igazságügyi miniszter javaslata alapján a kormány nevezi ki és hívja vissza⁴. Csehország részt vesz az Európai Ügyészség munkájában. Az ügyvédi kamara törvény alapján jött létre és független. A jogi hivatások terén közigazgatási feladatokat végez, és a teljes szakma önszabályozását látja el. A kamara önkormányzó hatáskörét a törvényben felsorolt területeken korlátozza az igazságügyi miniszter hatásköre.

Függetlenség

A közvélemény és a vállalkozások továbbra is átlagosnak ítélik a bírósági függetlenséget. Általánosságban a lakosság és a vállalkozások 51 %-a véli úgy 2021-ben, hogy a bíróságok és a bírák függetlensége Csehországban „nagyon jó” vagy „meglehetősen jó”⁵. Ez azt a folytatódó kedvező tendenciát mutatja, hogy a vállalkozások körében évről évre fokozatosan növekszik a bírói függetlenség pozitív megítélése, míg a lakosság körében a bírói függetlenség megítélése az előző évhez képest valamennyivel kedvezőtlenebb.

A bírák kiválasztási eljárásának módosítását elfogadták⁶. A 2021. június 9-én hatályba lépett módosítás⁷ pontos, tárgyilagos és egységes kritériumok alapján az új bírák és bírósági elnökök átláthatóbb és egységesebb felvételi és kiválasztási rendszerének bevezetésére törekszik. Korábban nem létezett törvényi szabályozás a bírói álláshelyek jelöltjeinek kiválasztására vonatkozó eljárás tekintetében. A módosítás legfontosabb jellemzői

¹ Ezenkívül elsőfokú közigazgatási bíróságként járnak el a regionális bíróságok szakosodott közigazgatási kollégiumai.

² A bíróságokról és bírákról szóló 6/2002. sz. törvény.

³ Az Alkotmány 80. cikke, amelyet a harmadik rész, azaz a végrehajtó ág tartalmaz.

⁴ Az Igazságügyi Minisztérium által 2019 júniusában javasolt – és jelenleg elakadt – reform foglalkozik a magas beosztású ügyészek kinevezésének és felmentésének módjával.

⁵ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 48. és 50. ábra. Az eredménytábla a bírói függetlenség megítélésének szintjét a következő kategóriákba sorolja: nagyon alacsony (a bírói függetlenség szintjét a válaszadók kevesebb mint 30 %-a tekinti meglehetősen jónak vagy nagyon jónak); alacsony (30–39 %), átlagos (40–59 %), magas (60–75 %), nagyon magas (75 % fölött).

⁶ További információkért lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 2. o.

⁷ A bíróságokról és bírákról szóló 6/2002. sz. törvény módosítása.

összhangban vannak az európai normákkal, különösen mivel a jelöltek kiválasztásával megbízott bizottságok tagságának jelentős része a bírók közül kerül ki⁸.

A Képviselőház első olvasatban elfogadta a bírákra, ügyészekre és végrehajtókra vonatkozó fegyelmi felelősségi rendszer módosítástervezetét⁹. A reform célja bírósági felülvizsgálat bevezetése¹⁰ a fegyelmi bíróság bírái által hozott határozatok tekintetében¹¹ egy kétszintű fegyelmi rendszer létrehozása révén, ahol a felsőbbbíróságok járnának el elsőfokú bíróságként, a Legfelsőbb Bíróság és a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság pedig fellebbviteli bíróságként. A Képviselőház 2020 decemberében első olvasatban elfogadta a reformot. Az ilyen kétszintű bírósági felülvizsgálat létrehozása révén e reform hozzájárulhat a bírói függetlenség megerősítéséhez, ami összhangban van az uniós joggal és az európai normákkal¹².

Az ügyészség tervezett reformja várhatóan nem folytatódik ebben a jogalkotási ciklusban¹³. Az ügyészség reformja régóta politikai viták témáját, illetve a GRECO ajánlásainak¹⁴ tárgyát képezi. Amint azt a 2020. évi jogállamisági jelentés megjegyzi, a 2019 júniusában közzétett legutóbbi reformtervezet¹⁵ célja az ügyészség kinevezési és felmentési rendszerének, valamint a magas rangú ügyészek megbízatási idejének módosítása. A reformtervezetet az érdekelt felek és a lakosság is ellenezték, és a tervek szerint a kormány az októberi parlamenti választások előtt nem fogadja el azt¹⁶.

A bíróságok többsége jóváhagyta a bírák etikai kódexét. Az etikai kódexet¹⁷ a Legfelsőbb Bíróságon létrehozott, a Legfelsőbb Bíróság elnöke által vezetett és különböző szintű

⁸ A bíróságokról és bírákról szóló 6/2002. sz. törvény 105a. és 116. szakaszát módosító 630. sz. törvénytervezet; A bíróságokról és bírákról szóló 6/2002. sz. törvény 105e. és 116. szakaszának javasolt módosításáról szóló 630. sz. törvénytervezet; az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának CM/Rec(2010)12. sz. ajánlása, 47. pont. A Bíróság 2021. április 20-i ítélete, Republika, C-896/19, 66–69. pont.

⁹ További információkért lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 3. o.

¹⁰ Az eljárás újbóli megindítása jelenleg akkor kérhető, ha korábban ismeretlen információk látnak napvilágot, továbbá lehetséges alkotmányossági panasz benyújtása is; ezek az eljárások azonban nem minősíthetők szabályos bírósági felülvizsgálatnak.

¹¹ A fegyelmi szenátus a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság különleges szenátusa.

¹² Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának CM/Rec(2010)12. számú ajánlása, 69. pont; a Velencei Bizottság CDL-AD(2010)004. véleménye, 43. pont; Velencei Bizottság, Jogállamisági ellenőrzőlista, CDL-AD(2016) 007, 78. pont; a Bíróság ítélezési gyakorlata alapján (2018. július 25., LM, C-216/18 PPU, 67. pont): „a függetlenség követelménye azt is feltételezi, hogy az ítélethozatal feladatával megbízott személyekre vonatkozó fegyelmi felelősségi rendszer tartalmazza az ahhoz szükséges garanciákat, hogy elkerülhető legyen annak veszélye, hogy ezt a rendszert a bírósági határozatok tartalmának politikai felülvizsgálatát szolgáló rendszerként alkalmazzák. E tekintetben az olyan szabályok megalkotása, amelyek egyaránt meghatározzák – többek között – a fegyelmi vétségnek minősülő magatartásokat és a konkrétan alkalmazandó szankciókat, illetve amelyek egy független fórum olyan eljárását írják elő, amely maradéktalanul biztosítja a Charta 47. és 48. cikkében rögzített jogokat, különösen a védelemhez való jogot, és amely biztosítja a fegyelmi testület határozatainak bíróság előtti megtámadhatóságát, az igazságszolgáltatás függetlenségének megőrzéséhez elengedhetetlen garanciáknak minősülnek”.

¹³ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 3–4. o.

¹⁴ GRECO, Negyedik értékelési kör. Értékelő jelentés, x. ajánlás.

¹⁵ A jogalkotási folyamat elektronikus könyvtárában közzétett anyagok, amelyek a következő címen érhetők el: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBD9J6ZWU>

¹⁶ A Csehországban tett országlátogatás keretében az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás.

¹⁷ Az etikai kódex cseh változata a következő címen érhető el: [https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/480C6A02F818B1DCC12586B00029183B/\\$file/ETICK%C](https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/480C6A02F818B1DCC12586B00029183B/$file/ETICK%C)

bíróságok bíráiból álló munkacsoport dolgozta ki¹⁸. Véglegesítését követően a kódexet jóváhagyás céljából benyújtották az egyes bíróságokon létrehozott bírói tanácsokhoz¹⁹. A tanácsok túlnyomó többsége elfogadta a kódexet. A bírók szakmai magatartási kódexének kidolgozását a GRECO javasolta²⁰.

A kormány képviselői kritikus nyilatkozatokat tettek bírákra és ügyészekre. A végrehajtott hatalom képviselői több alkalommal kritikus megjegyzéseket tettek magas rangú bírákra és az ügyészségre, megkérdőjelezve függetlenségüket²¹. Az igazságszolgáltatás képviselői válaszul nyilatkozatot adtak ki, amelyben aggodalmukat fejezik ki, valamint a független igazságszolgáltatás és az igazságszolgáltatásba vetett közbizalom fontosságára emlékeztetnek²². Május 14-én a legfőbb ügyész bejelentette lemondását, és ennek egyik okaként az érzékelhető nyomásgyakorlást²³ jelölte meg²⁴.

Minőség

A Parlament nem értett egyet az egyes bírósági illetékek megemeléséről szóló kormányjavaslattal. A folyamatban lévő Covid19-világjárvány tükrében a Képviselőház 2021. január 29-én első olvasatban elutasította a bírósági illetékekről szóló törvény tervezett módosítását²⁵ az igazságszolgáltatás hozzáférhetőségével kapcsolatos megfontolások miatt. A kormány a jelenlegi jogalkotási ciklusban nem tervezi a javaslat további módosítását vagy újbóli előterjesztését²⁶. A Cseh Ügyvédi Kamara által végrehajtott, folytatódó kibővített jogi segítségnyújtási rendszer²⁷ is hozzájárult az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés

3%9D%20KODEX%20(2).pdf; az angol változat a következő címen érhető el: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/CodeofEthics~Code_of_Ethic~?Open&lng=EN

¹⁸ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 4–5. o.

¹⁹ Csehországban nincs igazságszolgáltatási tanács, ugyanakkor valamennyi bíróságon létrehozott bírói tanácsokat. A tanácsok az adott bíróság bírótársak által megválasztott bíráiból állnak. A 11 bírónál kevesebb bíróból álló körzeti bíróságok esetében a tanács szerepét a bíróság valamennyi bírójából álló közgyűlés látja el; a bíróságokról és bírákról szóló törvény 46. és azt követő szakaszai.

²⁰ GRECO, Negyedik értékelési kör. Értékelő jelentés, vii. ajánlás i) pontja.

²¹ Interjú az igazságügyi miniszterrel a Deník N újságban (2021. február 3.), Ki mit ígért – és kinek? A választások előtt zűrzavart keltenek, Benešova az Alkotmánybíróság határozatát kritizálja; Deník N (2021. február 3.), Babiš a választások befolyásolásával vádolta a bírákat. Mi csak az alkotmányt védjük – válaszolta Rychteský; Interjú az igazságügyi miniszterrel az Info.cz oldalon (2021. február 25.), a Babiš elleni eljárás a választásokig húzódik, az ügyészek az eljárást pajzsként használják elbocsátásuk ellen. Az igazságügyi miniszter nyilvánosan megkérdőjelezte a legfőbb ügyész intézkedéseinek jogszerűségét, és kijelentette, hogy fegyelmi eljárást kezdeményez. A miniszterelnök azonban a legfőbb ügyészt támogatta, amint arról a Seznam zprávy (2020. május 9.) beszámolt a „Benešová fokozza a küzdelmet az ügyészek vezetője ellen” című cikkben.

²² A Bíró Szakszervezet nyilatkozata, Soudcovská unie k vystoupení ministryně spravedlnosti; az Ügyész Szakszervezet nyilatkozata (2021. február 4.); az Ügyész Szakszervezet elnökének nyilatkozata (2021. február 26.).

²³ Az ügyészség sajtóközleménye (2021. május 14.), Pavel Zeman legfőbb ügyész bejelentette lemondását, a sajtókonferencia felvétele elérhető a következő címen: <https://www.dvtv.cz/video/sef-zalobcu-zeman-konci-citil-jsem-silny-tlak-ze-strany-benesove-nehci-dal-jen-odrazet-jeji-utoky>; lásd még: interjú a főügyésszel a Deník N újságban (2020. május 25.), *Zeman: Po schůzce s Benešovou jsem vycítil svůj konec, byli jsme pro ni vděčný terč. Politika zhrubla.*

²⁴ Az új legfőbb ügyészt 2021. július 13-án nevezték ki.

²⁵ További információkért lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 4–5. o.

²⁶ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 6. o.; a Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

²⁷ A Cseh Ügyvédi Kamara hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 15. o.; 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 5. o.

megkönnyítéséhez, különösen az ügyvédet maguknak megengedni nem tudó kiszolgáltatót személyek esetében.

Számos projekt van folyamatban az igazságszolgáltatás digitalizációja érdekében. Az Igazságügyi Minisztérium elindította az ítéletek nyilvánosan hozzáférhető központi adatbázisának kísérleti változatát²⁸, ahol először a polgári ügyek érhetőek el. Az adatbázist fokozatosan bővítik. A 2021. június 9-én hatályba lépett módosítást követően a bíróságokról és bírúkról szóló törvény értelmében a bíróságok 2022. július 1-jétől valamennyi ítéletet kötelesek közzétenni²⁹. Az Igazságügyi Minisztérium anonimizálást támogató, folyamatban lévő projektje hozzájárul ezen erőfeszítéshez. A digitális eszközök bíróságokon való használatát lehetővé tevő eljárási szabályok, valamint a megfelelő digitális eszközök és infrastruktúra jórészt már rendelkezésre állnak³⁰, ami nagymértékben hozzájárult a bíróságok Covid19-világjárvány alatti folyamatos működéséhez. A legtöbb folyamatban lévő ügy esetében azonban még mindig nem állnak rendelkezésre megoldások az elektronikus aktához való hozzáférés tekintetében³¹. A teljes körű e-akta rendszer bevezetésével kapcsolatos munka³² folytatódott, de továbbra is pályázati szakaszban van³³.

A Parlament jelenleg tárgyalja a végrehajtási és a fizetésképtelenségi eljárások reformját célzó új jogszabálytervezetet. A végrehajtási és fizetésképtelenségi eljárások évek óta politikai viták tárgyát képezik, mivel az úgynevezett „adósságcsapda” rengeteg embert érint³⁴ és – amint azt az Alkotmánybíróság kijelentette – rengeteg ember alapvető jogait befolyásolhatja hátrányosan, például a megfelelő életszínvonalhoz való jogot³⁵. A fizetésképtelenségi eljárás 2019-ben elfogadott reformját követően³⁶ számos egyéb jogalkotási javaslat született³⁷ a végrehajtási és fizetésképtelenségi eljárások hatásának szabályozása érdekében, különös tekintettel az adósok, ideértve a kiskorú adósok védelmére.

Hatékonyság

Javult a polgári, kereskedelmi és közigazgatási ügyekben lefolytatott eljárások hatékonysága. Míg a polgári és kereskedelmi ügyekben nem merültek fel különösebb kihívások³⁸, a bírósági eljárások becsült időtartama továbbra is fokozatosan csökken³⁹. A közigazgatási ügyek megoldásához szükséges időtartam jelentősen csökkent az előző évekhez képest, az elsőfokú határozat meghozatalának becsült ideje 2019-ben 356 nap volt⁴⁰.

²⁸ Az adatbázis elérhető a következő címen: <https://rozhodnuti.justice.cz/soudnirozhodnuti/>

²⁹ A 218/2021. sz. törvény I. cikkének 23. pontja.

³⁰ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 40–43. ábra.

³¹ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 44. ábra.

³² 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 5. o.

³³ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 8. o.

³⁴ 2020 novemberi információk alapján több mint 700 000 emberrel szemben folytatnak végrehajtási eljárást; a 2019. évi 31/2019. sz. törvény szabályozási hatásvizsgálati jelentéséből származó információk alapján az adósok 90 %-a sose tudta törleszteni adósságát.

³⁵ A cseh Alkotmánybíróság I. ÚS 3271/13. sz. határozata, 31. pont.

³⁶ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 5. o.

³⁷ A 2021 januárjában elfogadott 38/2021. sz. törvény, amely létrehozta az úgynevezett védett számlát; a Képviselőház által 2021 áprilisában elfogadott 545.sz. törvénytervezet, amely módosítja az eljárási törvényt és a bírósági végrehajtásról szóló törvényt; a 2020 novemberében előterjesztett 1073. sz. törvénytervezet, amely további módosításokat vezet be a fizetésképtelenségi eljárásról szóló törvényben; a Szenátus által 2021 áprilisában elfogadott 986. sz. törvénytervezet; amely a kiskorú adósok kérdését kezeli.

³⁸ Lásd továbbá: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 6. o.

³⁹ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 6. és 7. ábra.

⁴⁰ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 9. ábra.

Ezzel párhuzamosan a lezárt közigazgatási ügyek aránya 107 % fölé emelkedett⁴¹, ami arra utal, hogy a bíróságok képesek kezelni az ügyhátralékot. Lehetséges, hogy e kedvező fejlemény annak köszönhető, hogy más ágakból a közigazgatási bíróságokhoz helyeztek át bírákat. 2020-ban 9 közigazgatási ügyekkel foglalkozó új bírát neveztek ki⁴², ami tovább növelheti a hatékonyságot. Az érdekelt felek azonban aggodalmukat fejezik ki az általános bíróhiány miatt, és rámutatnak arra, hogy az Igazságügyi Minisztérium nem a bíróságok tényleges munkaterhelése függvényében határozza meg az újonnan kinevezett bírák számát⁴³.

A bíróságok és az ügyészség különböző mértékű kihívásokkal szembesültek a Covid19-világjárvány során. A Legfelsőbb Bíróság és a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság – amelyek eljárásait többnyire írásba foglalják – is arról számolt be, hogy a Covid19-világjárvány nem befolyásolta hatékonyságát⁴⁴. Az alsóbb szintű bíróságok tárgyalások elhalasztására kényszerültek, ami késleltethette az eljárásokat⁴⁵, de összességében a bíróságok nem számoltak be jelentős fennakadásokról⁴⁶. A digitalizáció alacsony szintje és a munka jellege miatt a távmunka nagyobb kihívásnak bizonyult az ügyészség számára⁴⁷.

II. KORRUPCIÓELLENES KERET

Csehországban jórészt kialakult a korrupció megelőzéséhez és a korrupció elleni küzdelemhez szükséges jogszabályi és intézményi keret. Az Igazságügyi Minisztérium összeférhetetlenséggel és korrupció elleni küzdelemmel foglalkozó főosztálya felel Csehország kormányzati szintű korrupcióellenes stratégiai kerete, a 2018–2022 közötti nemzeti korrupcióellenes stratégia koordinációjáért és ellenőrzéséért. A Korrupció Elleni Tanács a kormány tanácsadó szerveként jár el. Az ügyészséggel együttműködésben eljáró Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökség az az országos hatáskörrel rendelkező rendőri egység, amely a magas szinten elkövetett korrupciós bűncselekményeket vizsgálja ki⁴⁸. A Pénzügyi Elemző Hivatal Csehország pénzügyi információs egységként jár el. A Legfőbb Ellenőrzési Hivatal felülvizsgálja a közbevételek és közkiadások állami kezelését és megállapításai hozzájárulhatnak a korrupciós kockázatok azonosításához.

A szakértők és a vállalatvezetők úgy érzékelik, hogy a közszektorban továbbra is viszonylag magas a korrupció szintje. A Transparency International 2020. évi korrupcióérzékelési indexe szerint Csehország 54/100 pontot ért el, ezzel az Európai Unió

⁴¹ 2021. évi uniós igazságügyi eredménytábla, 13. ábra.

⁴² A Csehországban tett látogatás keretében az Igazságügyi Minisztérium által nyújtott tájékoztatás.

⁴³ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

⁴⁴ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

⁴⁵ A Cseh Ügyvédi Kamara hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 17. o.

⁴⁶ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

⁴⁷ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

⁴⁸ A korrupció egyéb eseteivel a rendőrség regionális igazgatóságai foglalkoznak, és a Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökség bármikor átveheti az adott ügyeket.

országai között a 14., világszinten pedig a 49. helyen áll⁴⁹. A korrupció érzékelt szintje viszonylag állandó volt⁵⁰ az utóbbi öt évben⁵¹.

A cseh kormány 2020 decemberében elfogadta a 2021–2022 közötti új korrupcióellenes tervet, megismételve a korábbi prioritásokat. E cselekvési terv⁵² a kormány 2018–2022 közötti, jelenlegi korrupcióellenes stratégiája keretében kidolgozott négy cselekvési terv közül az utolsó⁵³. Az előző tervhez képest⁵⁴ a négy prioritási terület változatlan maradt⁵⁵. A kormány a fennmaradó célokra összpontosít, ideértve a visszaélést bejelentő személyek védelméről és a lobbizásról, valamint az átláthatóságról, az információkhoz való hozzáférésről és a Covid19-cel kapcsolatos korrupciós kockázatokról szóló jogalkotási aktusok elfogadását⁵⁶. A 2020. évi előző cselekvési terv utólagos értékelését 2022 januárjában teszik közzé. A 2022 utáni új korrupcióellenes stratégiával kapcsolatos előkészítő elemző munka már elkezdődött⁵⁷, és 2022 tavaszán felgyorsul majd, hogy a hivatalba lépő kormány új prioritásaira és Csehország nemzetközi kötelezettségvállalásaira vonatkozó intézkedésekre is kiterjedjen.

A korrupció visszaszorítására irányuló erőfeszítéseket stabil számú nyomozások, büntetőeljárások és ítéletek mellett folytatják. A cseh bűnüldöző hatóságok 2020-ban 180 korrupcióval kapcsolatos vizsgálatot indítottak (szemben a 2019. évi 152-vel)⁵⁸, míg 180 személy ellen indult eljárás korrupciós bűncselekmények miatt, illetve merült fel velük szemben korrupciós bűncselekmény gyanúja⁵⁹ (a 2019. évi 190 személyhez képest)⁶⁰. Összességében 169 személyt állítottak bíróság elé (szemben a 2019. évi 125 személlyel)⁶¹, és 111 személyt ítélték el korrupció miatt 2020 során (szemben a 2019. évi 96 személlyel). Tavaly 23 személyt mentettek fel a korrupció vádja alól (az előző évi 30 személyhez képest). Az elmúlt években a főként a Főügyészség által folytatott nagy horderejű ügyek a közbeszerzésekkel és a versennyel kapcsolatos bűncselekményekre (ideértve a tisztviselők által elkövetett korrupciót és büntetendő cselekményeket), valamint a nagy összegű adócsalásokra összpontosítottak⁶². Csehországban a büntető törvénykönyv nem tartalmazza

⁴⁹ Transparency International, Korrupcióérzékelési index 2020 (2021), 2–3. o. A korrupció érzékelt szintjének kategóriái: alacsony (a szakértők és a vállalatvezetők körében a közszférában érzékelt korrupció pontszáma 79 feletti); viszonylag alacsony (79–60 közötti pontszám), viszonylag magas (59–50 közötti pontszám), magas (50 pont alatt).

⁵⁰ 2015-ben a pontszám 56, míg 2020-ban 54 volt. A pontszám jelentősen nő/csökken, amennyiben több mint öt ponttal változik; javul/romlik (4–5 pont közötti változás); viszonylag stabil (1–3 pont közötti változás) az elmúlt öt évben.

⁵¹ A múlt évi jelentésben szereplő, észlelt korrupcióra, valamint a polgárok és vállalkozások tapasztalataira vonatkozó Eurobarométer-adatokat két évente frissítik. A legfrissebb adatkészlet az 502. sz. Eurobarométer tematikus felmérés (2020) és a 482. sz. Eurobarométer gyorsfelmérés (2019).

⁵² 1273. sz. határozat. A terv elérhető a kormányzati korrupcióellenes portálon, és azt a kormány Korrupció Elleni Tanácsa ellenőrzi.

⁵³ Csehország korrupcióellenes stratégiája, amely a kormány 2018. évi programnyilatkozatán alapul, elérhető a kormányzati korrupcióellenes portálon.

⁵⁴ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 7. o.

⁵⁵ A kiemelt területek magukban foglalják a következőket: i. hatékony és független kormány; ii. átláthatóság és nyílt hozzáférés az információkhoz; iii. az állami vagyon hatékony kezelése; és iv. a civil társadalom fejlesztése.

⁵⁶ Az országlátogatás keretében az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás.

⁵⁷ Az országlátogatás keretében az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás.

⁵⁸ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 19–20. o.

⁵⁹ A büntetőeljárás törvény 160. szakasza és 179b. szakaszának (3) bekezdése.

⁶⁰ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, I. melléklet.

⁶¹ Ezen belül: vádemelések, büntetési indítványok és a bűnösségre és a büntetésre vonatkozó megállapodások.

⁶² Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 18. o., hivatkozás az Adókobra műveletre.

külön bűncselekményként a külföldi megvesztegetést, ugyanakkor ez az általános korrupciós bűncselekmény körébe tartozik⁶³. Az OECD aggodalmát fejezte ki a külföldi megvesztegetésre vonatkozó végrehajtás alacsony szintje miatt, amely annak ellenére fennáll, hogy a cseh gazdaság exportorientált, valamint az export megvesztegetésnek kitett, magas kockázatú ágazatokba irányul⁶⁴. Az eddig végrehajtott intézkedések, ideértve a szakosodott személyzet létszámának növelését és az adatelemzési képességek megerősítését, nem segítették elő a külföldi megvesztegetések feltárását és kivizsgálását. E tekintetben meg kell találni azokat a módszereket, amelyek révén a külföldi megvesztegetések feltárását, kivizsgálását és büntetőeljárás alá vonását elsőbbségben lehet részesíteni. A végrehajtás javítását elősegítő potenciális lehetőségként a külföldi megvesztegetés külön bűncselekményként való bevezetése, illetve a külföldi megvesztegetés prioritási szintjét említő rendelet vagy belső irányelv jöhet szóba⁶⁵.

A nyomozások és ellenőrzések aggályokat vetettek fel az uniós pénzeszközök felhasználásával és az összeférhetlenségekkel kapcsolatban magas szinten elkövetett egyes korrupciós ügyek tekintetében. Egy cseh vállalkozásnak odaítélt 17 uniós vissza nem térítendő támogatás folyósításának ellenőrzéséről szóló, 2021. április 23-i európai bizottsági jelentés szabálytalanságokat és összeférhetlenséget állapított meg, és körülbelül 11 millió EUR visszafizettetésére tett javaslatot a 2012. évi uniós költségvetési rendeletnek való meg nem felelés és az összeférhetlenségről szóló cseh törvény megsértése miatt⁶⁶. Az ügyet a közelmúltban továbbították az Európai Ügyészségnek, amely befogadta azt. A cseh összeférhetlenségi törvény általában tiltja az olyan kereskedelmi vállalkozásoknak nyújtott támogatásokat, amelyekben egy köztisztviselő 25 %-os vagy annál nagyobb részesedéssel rendelkezik. Érvényben van az uniós pénzeszközök keretében elkövetett csalás és korrupció elleni küzdelemre vonatkozó, 2014–2020-as stratégia⁶⁷, amely meghatározza az irányító hatóságok számára eljárási iránymutatásokkal kiegészített szabályok alapvető keretét. Néhány esetben azonban aggályok merültek fel az uniós pénzeszközök kezelése és elosztása tekintetében, többek között az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) csalásokkal kapcsolatban korábban lefolytatott vizsgálatok, valamint a kapcsolódó nemzeti vizsgálatok

⁶³ A külföldi megvesztegetés bűncselekménye az általános korrupciós bűncselekmény részeként büntethető; lásd: Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 17. o.

⁶⁴ A magas kockázatú ágazatok közé tartozik a gépipar és a védelmi eszközök, ideértve a magas kockázatú célállomásokra exportált fegyvereket, lásd: OECD, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czechia (2019), p. 4. (az OECD megvesztegetés elleni egyezményének végrehajtása, a nyomon követés 4. szakaszának a Cseh Köztársaságra vonatkozóan készült kétéves jelentése, 4. oldal). 2016 és 2019 között Csehország egy vizsgálatot indított, egy ügyben indított eljárást és egyetlen ügyet sem zárt le, amint az a Transparency International 2020. évi, Exporting corruption (A korrupció exportálása) című jelentésének 52. oldalán is szerepel.

⁶⁵ Vö. OECD, Implementing the OECD Anti-Bribery Convention - Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czech Republic (2019), (az OECD megvesztegetés elleni egyezményének végrehajtása – a nyomon követés 4. szakaszának a Cseh Köztársaságra vonatkozóan 2019-ben készült kétéves jelentése) amely szerint „[s]emmi nem utal arra, hogy a külföldi megvesztegetés prioritássá vált volna. [...] A] Cseh Köztársaság azt tervezi, hogy 2021 és 2025 között 15 álláshellyel bővíti ki az Elemző Osztályt, de csak később derül majd ki, hogy ezek közül egyeseket a külföldi megvesztegetések kivizsgálására rendelnek-e”.

⁶⁶ Európai Bizottság, Ellenőrzési zárójelentés. REGC414CZ0133, REGIO/C4/AUD(2019) sz. ellenőrzés, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/reports/2021/final-report-on-the-audit-of-the-functioning-of-the-management-and-control-systems-in-place-to-avoid-conflict-of-interest-in-czechia, lásd továbbá: Európai Parlament, Jelentés a Költségvetési Ellenőrző Bizottság Cseh Köztársaságban tett tényfeltáró megbízatásáról, 2020. február 26–28. Lásd továbbá: Legfőbb Ellenőrzési Hivatal, 2020. évi uniós jelentés – Jelentés az uniós pénzgazdálkodásról Csehországban (2020), 20–21. o.; 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 8. o.

⁶⁷ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 15. o.

keretében is, amelyek nemrég egy magas szintű ügyre vonatkozó vádemelési javaslattal zárultak⁶⁸.

Csehországban a korrupció elleni küzdelem terén az érintett intézmények közötti gyakorlati együttműködés jól működik, és a rendőrség szervezetén belül további szakosodást és informatikai fejlesztéseket terveznek. Az ügyészség, a rendőrség és a Pénzügyi Elemző Hivatal közötti együttműködés a nagyszabású műveletek során szorosnak és hatékonynak bizonyult⁶⁹. A rendőrség és az ügyészség szerint a vizsgálók és az ügyészek erőforrásai⁷⁰ és szakosodási szintje, valamint a vonatkozó információkhoz való hozzáférésük elegendő a korrupció visszaszorításával kapcsolatos feladataik elvégzéséhez. A hierarchikusan a Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökség felett álló Rendőrségi Elnökségen központi bűnügyi elemző egység működik, hogy iránymutatást és segítséget nyújtson az ügyek elemzéséhez a rendőrség egésze számára. A rendőrség szükségleteinek hatékony kielégítése és a hírszerzés stratégiaibb szintjeinek kialakítása érdekében az elemzéssel foglalkozó személyzet magasabb szintű szakosodására, valamint további informatikai eszközökre és funkciókra lenne szükség⁷¹. Az e fejlesztéseket szorgalmazó, vizsgálatokat végző szolgálatoknak címzett 2019-es stratégiai dokumentum várhatóan 2022-ben kerül végrehajtásra, majd felülvizsgálatra⁷².

A csehországi jogalkotási folyamat átláthatóságának növelését célzó, a lobbitevékenységeket szabályozó rendelet az előző jelentéstételi időszak óta elfogadásra vár. A még mindig vitatott kérdések a lobbisták fogalm meghatározása alóli kivételekre vonatkoznak⁷³. A rendelet⁷⁴ a tisztviselőkhöz fűződő lobbikapcsolatok közzététele érdekében előírja a lobbisták és a lobbizott tisztviselők nyilvánosan hozzáférhető nyilvántartásának létrehozását, a lobbisták és lobbizott tisztviselők lobbikapcsolatok nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos kötelezettségét, valamint egy „jogalkotási lábnyom” bevezetését annak nyilvánosságra hozatala érdekében, hogy ki és melyik jogalkotási

⁶⁸ A rendőrség májusban lezárt egy hat éve tartó, uniós támogatások illegális megszerzésével kapcsolatos bűnügyi vizsgálatot és vádemelésre tett javaslatot, lásd: Česká justice, 2021. május 14., A Gólyafészkek ügy vizsgálója távozik. Lezárta az aktát és az ügy bíróság elé terjesztését javasolta. .

⁶⁹ A Csehországban tett országlátogatás keretében a rendőrségtől és az ügyészségtől kapott tájékoztatás, ideértve a Pénzügyi Elemző Hivatalt, valamint az adó- és vámhatóságokat, különös tekintettel az Adókobra műveletre való hivatkozásra. A rendőrség Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynöksége, valamint a pénzügyi és vámigazgatás és az ügyészség közötti együttműködést a 141/1961. sz. büntetőeljárás törvény, a Cseh Köztársaság rendőrségéről szóló, 273/2008. sz. törvény és az ügyészségről szóló, 283/1993. sz. törvény határozza meg.

⁷⁰ Az ügyészséghez rendelt, a korrupciós ügyek büntetőeljárás alá vonásáért felelős emberi erőforrások 303 korrupcióra szakosodott ügyészből állnak, ideértve 21 ügyészt a Legfőbb Ügyészségen, 47 ügyészt a Főügyészségeken, 65 ügyészt a regionális ügyészségeken és 170 ügyészt a körzeti ügyészségeken.

⁷¹ A Csehországban tett országlátogatás keretében a Belügyminisztériumtól/Pénzügyminisztériumtól (Pénzügyi Elemző Hivataltól)/a cseh rendőrség Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökségétől kapott tájékoztatás.

⁷² A Csehországban tett országlátogatás keretében a Belügyminisztériumtól/Pénzügyminisztériumtól (Pénzügyi Elemző Hivataltól)/a cseh rendőrség Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökségétől kapott tájékoztatás.

⁷³ A Képviselőház 2020 decemberi első olvasatát követően 2021 februárjában meghallgatásra került sor az Alkotmányügyi és Jogi Bizottságban, és 2021 májusára és júniusára további vitákat foglaltak az alsóház programjába. Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 12. o. Egy 2021-ben végzett közvélemény-kutatás szerint a cseh válaszadók kétharmada azt állította, hogy a szigorúbb lobbiszabályok hozzájárulnának a politika kedvezőbb megítéléséhez; lásd: Rekonstrukce státu (2021. március 3.), a csehek szerint a lobbizás jelentős hatást gyakorol a törvények megfogalmazására, de legfőképpen a „keresztapák” eszközének tekintik azt.

⁷⁴ A lobbizásról szóló rendelet két különálló, de összefüggő tervezetből áll: egy lobbizásról szóló törvénytervezet (565. sz. képviselőházi dokumentum) és egy, a lobbizásról szóló törvény jóváhagyásával kapcsolatos egyes törvényeket módosító törvénytervezet (566. sz. képviselőházi dokumentum).

javaslatot próbálta meg befolyásolni⁷⁵. A nyilvántartást a Politikai Pártok és Mozgalmak Pénzügyi Felügyeleti Hivatala vezeti. A közzététel elmulasztása körülbelül 3 860 EUR (100 000 CZK) összegű pénzbírságot vonhat maga után. A lobbizásról szóló rendelet⁷⁶ az ajándékokra vonatkozó nyilatkozatok tekintetében is szigorúbb szabályokat tartalmaz. Az összeférhetlenségek már létező központi nyilvántartásában feltüntetendő ajándékokra vonatkozó küszöbérték 400 EUR-ról (10 000 CZK) körülbelül 200 EUR-ra (5 000 CZK) csökken.

Előzetes erőfeszítéseket tettek a Képviselőház tagjaira vonatkozó feddhetetlenségi szabályok megerősítése érdekében. A központi közigazgatásban alkalmazott közszolgálati tisztviselők etikai kódexéhez hasonló külön etikai kódexet még nem vezettek be a Képviselőház tagjaira vonatkozóan⁷⁷. A Képviselőház eljárási szabályairól szóló törvény azon javasolt módosítása, amely lehetővé tenné, hogy a Képviselőház magatartási kódexet fogadjon el, nem kapott kellő politikai támogatást⁷⁸. Egyes politikai pártok etikai kódexeket fogadtak el saját párttagjaikra vonatkozóan⁷⁹. Különösen a parlamenti képviselőknek adott ajándékok tekintetében továbbra is aggodalomra ad okot, hogy nem létezik a természetbeni előnyökhöz és szolgáltatásokhoz hasonló egyéb juttatásokat is magában foglaló megfelelő keret, valamint a parlamenti képviselőket célzó gyakorlati iránymutatás⁸⁰.

Az Alkotmánybíróság ítéletét követően a kormány úgy döntött, hogy 2020-ban nem foglalja bele a „házastársak” jövedelmét a vagyonyilatkozatokra vonatkozó jelentéstételi kötelezettségbe. A parlamenti képviselőknek vagyonyilatkozatukban bizonyos mértékig fel kell tüntetniük házastársaik vagyonát⁸¹, például az adott parlamenti képviselő és házastársa közös tulajdonában álló vagyontárgyakat. A házastárs jövedelme, valamint az eltartott családtagok vagyona továbbra sem tartozik a közzétételi kötelezettség hatálya alá⁸². Az Alkotmánybíróság által hozott ítéletet⁸³ követően a kormány úgy döntött, hogy e tekintetben nem hajt végre további módosításokat a vagyonyilatkozatra vonatkozó szabályokon⁸⁴.

A politikai pártok finanszírozására szánt adományokra vonatkozó szabályok általánosságban megfelelőek, de a gyakorlatban továbbra is vannak kihívások⁸⁵. A politikai pártokról és mozgalmakról szóló törvény⁸⁶ valamennyi adományozó esetében

⁷⁵ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 9. o.

⁷⁶ Törvénytervezet, amely módosítja a lobbizásról szóló törvény elfogadásával kapcsolatos egyes jogi aktusokat (566. sz. képviselőházi dokumentum).

⁷⁷ A Képviselőház elnöke benyújtotta az etikai kódex tervezetét (7067. sz. képviselőházi dokumentum). A vitát felfüggesztették, mivel a Covid19-világjárvánnyal összefüggésben bevezetett korlátozások miatt a Képviselőház tagjai csak korlátozott számban tudtak jelen lenni. A plenáris ülésen zajló vitát a korlátozások megszüntetésekor folytatni kell.

⁷⁸ Az országlátogatás keretében az Igazságügyi Minisztériumtól kapott tájékoztatás. A Képviselőház állásfoglalásával elfogadnának egy tervezetet, amelyben eddig nem irányoztak elő indikatív ütemtervet.

⁷⁹ GRECO, Negyedik értékelési kör. Interim megfeleléségi jelentés (2020. március), 4. pont.

⁸⁰ Vö. az összeférhetlenségről szóló törvénnyel. GRECO, Negyedik értékelési kör. Interim megfeleléségi jelentés (2020. március), 4. pont.

⁸¹ Vö. továbbá GRECO, Negyedik értékelési kör. Interim megfeleléségi jelentés, 5. pont.

⁸² Az összeférhetlenségről szóló törvény 11. cikke (2) bekezdésének a) pontja.

⁸³ Az Alkotmánybíróság úgy határozott, hogy az összeférhetlenségről szóló, 159/2006. sz. törvény összeegyeztethető az alkotmánnyal (2020. február 11-i Pl. US 4/17. sz. akta).

⁸⁴ A kormány Korrupció Elleni Tanácsa által a Csehországban tett országlátogatás keretében nyújtott tájékoztatás.

⁸⁵ A Csehországban tett országlátogatás keretében különböző érdekelt felektől kapott tájékoztatás.

⁸⁶ A politikai pártok és politikai mozgalmak társulásairól szóló 424/1991. sz. törvény.

tartalmaz egy körülbelül 120 000 EUR (3 000 000 CZK) összegű felső határt. Körülbelül 40 EUR (1 000 CZK) értékhatár felett az összes adományt dokumentálni kell. A külföldi személyektől vagy közjogi szervektől származó adományok nem megengedettek. A választási időszakokban kapott adományokat legalább 3 nappal a választások előtt online közzé kell tenni⁸⁷. E kötelezettség elmulasztása körülbelül 4 000 és 80 000 EUR (100 000–2 000 000 CZK) közötti pénzbírsággal szankcionálható. A Politikai Pártok és Mozgalmak Pénzügyi Felügyeleti Hivatala az illetékes felügyeleti szerv⁸⁸. Strukturális gyengeségek továbbra is fennállnak, mivel az egyéni adományozóktól érkező adományokkal kapcsolatos maximális felső határral megegyező szabályok sem az elnökválasztásra⁸⁹, sem a nonprofit szervezetektől⁹⁰ kapott adományokra nem vonatkoznak. A több jogi személyt is magában foglaló üzleti hálózatoktól származó adományok ellenőrzése is akadályokba ütközik⁹¹. A kormány részletesebb elemzést kíván elvégezni a joghézagok és a gyakorlati kihívások további azonosítása érdekében⁹².

A Legfőbb Ellenőrzési Hivatal megerősítését célzó alkotmánymódosítások még mindig folyamatban vannak. A Legfőbb Ellenőrzési Hivatalról szóló törvényt módosító törvénytervezet⁹³ alkotmánymódosítást hajtana végre⁹⁴. Kiterjesztené a Legfőbb Ellenőrzési Hivatal megbízatását, lehetővé téve, hogy a helyi önkormányzatok, az egészségbiztosítási vállalkozások és az állami tulajdonú (azaz az állam vagy helyi önkormányzat többségi tulajdonában vagy ellenőrzése alatt álló) vállalkozások közkiadásait is ellenőrizze. A törvénytervezet elfogadása késik⁹⁵, holott ez a kormány programnyilatkozatában meghatározott egyik kormányzati prioritás volt.

A visszaélést bejelentő személyek védelmével kapcsolatos előkészítő munkát a Parlament elé terjesztették. A kormány 2021. január 25-én elfogadta a visszaélést bejelentő személyek védelméről szóló törvénytervezetet, valamint egy azt kísérő módosító törvényt⁹⁶. Mindkét törvény jelenleg a Képviselőház második olvasatára vár⁹⁷ és jelenleg a Képviselőház illetékes bizottságai tárgyalják⁹⁸. A törvénytervezet előíranyozza egy belső bejelentési

⁸⁷ Ideértve az összeget, az adományozó nevét, születési idejét és lakóhelyét. Valamennyi adományt fel kell sorolni a választási kampány finanszírozásáról szóló, a jelöltek által legkésőbb a választásokat követő 90 napig közzéteendő jelentésben.

⁸⁸ A Hivatal feladata a politikai pártok éves pénzügyi beszámolóinak felülvizsgálata, a politikai pártok irányításának ellenőrzése, valamint a választási kampányok finanszírozásának felügyelete.

⁸⁹ Ennek oka, hogy a jelöltek nem politikai pártok vagy politikai mozgalmak. Lásd: a köztársasági elnök megválasztásáról szóló 275/2012. sz. törvény.

⁹⁰ Az ilyen szervezetek esetében alkalmazandó szabályokról lásd: a Cseh Köztársaság parlamenti választásairól, valamint egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről szóló 247/1995. sz. törvény, illetve a köztársasági elnök megválasztásáról szóló 275/2012. sz. törvény.

⁹¹ Csehország hozzájárulása a politikai pártok finanszírozásáról szóló, 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 1. o. Ugyanott.

⁹² 166/1993. sz. törvény.

⁹³ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 9. o.

⁹⁴ 2020-ban a törvénytervezet a Képviselőházban még mindig a harmadik olvasat szakaszában volt, a Szenátusban pedig egy ezzel kapcsolatos alkotmánymódosítás elfogadására várt.

⁹⁵ A visszaélést bejelentő személyek védelméről szóló törvényt eredetileg az azonos tárgyú uniós irányelv elfogadásáig felfüggesztették, lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 9. o.

⁹⁶ A törvénytervezet védelmet nyújtana a visszaélést bejelentő személyek számára az uniós jog megsértése, illetve belföldi bűncselekmények és szabálysértések bejelentése esetében. A jogalkotási eljárás nyomon követhető a Parlament honlapján. Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 14. o.

⁹⁷ A Közigazgatási és Regionális Fejlesztési Bizottság, valamint az Alkotmányügyi és Jogi Bizottság.

rendszer létrehozását, valamint az Igazságügyi Minisztériumnak való bejelentést, hogy a visszaélést bejelentő személyek bejelenthessék az esetleges jogsértéseket.

Az állami tulajdonban lévő vállalkozások irányítása szabályozott, de a gyakorlatban továbbra is vannak kihívások. A gyakorlatban még mindig nem sikerült az állami tulajdonban lévő vállalkozásokban szisztematikusan biztosítani a politikai kinevezések megakadályozását⁹⁹. A kormány 2020-ban elfogadta az OECD állami tulajdonú vállalatok vállalatirányításáról szóló 2015-ös iránymutatásán alapuló, állami tulajdonra vonatkozó politikai stratégiát¹⁰⁰. A stratégia célja annak biztosítása, hogy az állam átlátható és hatékony módon gyakorolja tulajdonosi jogait az állami tulajdonú vállalatokban.

A Covid19-világjárvány egyes területeken lelassította a korrupcióellenes reformokat. A 2020-ra tervezett legtöbb korrupcióellenes intézkedést elhalasztották, különös tekintettel az egészségügyi ágazatban végrehajtandó intézkedésekre¹⁰¹. A 2021–2022 közötti új korrupcióellenes terv a közbeszerzésekkel kapcsolatban célzott intézkedésekről rendelkezik, ideértve a közbeszerzési szerződések nyilvántartásában a Covid19-cel kapcsolatos szerződések külön címkékkel való ellátását¹⁰², és a szükségállapotokban vagy hasonló válsághelyzetekben alkalmazott közbeszerzésekre vonatkozó módszertan kidolgozását¹⁰³. Összességében úgy tekinthető, hogy a nyilvántartás pozitív hatással van a korrupció megelőzésére, mivel növeli az átláthatóságot és a nyilvános felügyelet lehetőségét.

III. MÉDIAPLURALIZMUS ÉS MÉDIASZABADSÁG

A cseh alkotmányos rendbe foglalt Alapjogok és Alapvető Szabadságok Chartája garantálja a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságát, valamint kifejezetten tiltja a cenzúrát. A rádió és televízió műsorszolgáltatásról szóló törvény egyértelműen meghatározza a cseh médiaszabályozó hatásköreit. Az információkhoz való szabad hozzáférésről szóló törvény garantálja a hatóságok birtokában lévő információkhoz való hozzáférést¹⁰⁴.

A Rádió- és Televíziótanács függetlenségének további megerősítésére irányuló reform folyamatban van¹⁰⁵. A rádiós és televíziós műsorszolgáltatásról szóló törvény „független közigazgatási szervként” létrehozta a 13 tagból álló Tanácsot, és meghatározta a Tanács

⁹⁹ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás. Az állami tulajdonú részesedéssel rendelkező jogi személyek hivatalos és irányító szerveibe személyek kiválasztásáról szóló 353/2019. sz. törvény (Kinevezési törvény) 2020 januárjában lépett hatályba a politikai kinevezések megakadályozása érdekében. További részletekért lásd: európai szemeszter, Csehország konvergenciaprogramja (2020. április), 35. o.

¹⁰⁰ 115/2020. sz. kormányhatározat.

¹⁰¹ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 15. o. A kormány által az egészségügyi ágazatban 2019-ben elvégzett, korrupcióra vonatkozó kockázatelemzés kiemelte a korrupció kockázatát az egészségügyi ágazat minden szegmensében, a betegek és az egészségügyi szolgáltatók által generált korrupciótól a központi kormányzati szintű korrupcióig; az elemzés elérhető a következő honlapon: <https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/08/Sektorov%C3%A1-anal%C3%BDza-korupce-ve-zdravotnictv%C3%AD.pdf>. Az Egészségügyi Minisztérium célja az elemzést követően konkrét kockázatsökkentő intézkedéseket bevezetni, és az állami biztosító vállalkozások működésének optimalizálására jogi javaslatot előterjeszteni.

¹⁰² 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 9. o.

¹⁰³ Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 16. o.

¹⁰⁴ Csehország a Riporterek Határok Nélkül 2021-es sajtószabadság-indexén megőrizte 40. helyét, amely az EU-n belüli 19. helyet jelentette.

¹⁰⁵ Ez az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló (EU) 2018/1808 irányelv Cseh Köztársaság általi átültetésének részét képezi.

feladatait és kötelezettségeit, továbbá a Tanács tagjainak és vezetőjének kinevezési és kizárási feltételeit, valamint kinevezési eljárását¹⁰⁶. Ha a Tanács ismételen és súlyosan megsérti a törvényben meghatározott kötelezettségeket, vagy a kötelező éves jelentésének jóváhagyása súlyos hibák miatt ismételen elmarad, a Képviselőház javasolhatja a miniszterelnöknek a teljes Tanács elmozdítását. A reform¹⁰⁷, amelyet 2020 augusztusában terjesztettek elő¹⁰⁸, megszüntetné a miniszterelnök szerepét a kinevezési eljárásban, ezzel egyidejűleg úgy korlátozná a Képviselőház hatáskörét, hogy a fent említett esetekben kizárólag egyéni képviselők elmozdítására tudna javaslatot tenni, ezáltal megerősítve a Tanács mint szerv függetlenségét. A módosítás az ilyen elmozdítások megindoklását is megkövetelné a Parlamenttől. Egy ilyen módosítás a módosított audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv függetlenséggel kapcsolatos célkitűzéseinek való megfelelésre törekedne.

A Rádió- és Televíziótanács hatásköreit a jogszabályok pontosan meghatározzák, és e hatáskörök gyakorlati alkalmazása eredményes. A szabályozó szerv nem számít arra, hogy a műsorszolgáltatásról szóló törvény javasolt módosításai (lásd fentebb) jelentős hatással lennének a Tanács munkájára, miközben erőforrásai várhatóan csak kisebb személyzeti konszolidáción esnek át. A rádiós és televíziós műsorszolgáltatásról szóló cseh törvény rendelkezik a Tanács által elismert önszabályozó testületek működéséről. E testületek beadványokat nyújthatnak be az általuk lefedett területek jogi eljárásaiban. A fent említett törvénytervezet további teret engedne az önszabályozásnak. Aggályok merültek fel a kiválasztási eljárással és a független cseh televíziós felügyeleti testület tagjainak függetlenségével kapcsolatban¹⁰⁹.

Csehország a tényleges tulajdonosi viszonyok átláthatóságát szabályozó jogszabályt fogadott el, amely a média tulajdonviszonyaira is vonatkozik. Az 5. pénzügyi irányelvet átültető, 2021. január 5-i 37/2021. sz. törvény kétszintű hozzáférési rendszert hozott létre az ilyen információkhoz való hozzáférés tekintetében. A törvény az Igazságügyi Minisztérium által fenntartott nyilvántartás révén nyilvános hozzáférést biztosít korlátozott mennyiségű tulajdonosi információkhoz, továbbá olyan mechanizmusokat hoz létre, amelyek bizonyos hatóságok számára lehetővé teszik a szankcionálást a megkövetelt adatok hiánya esetében. A 2021. évi Médiapluralizmus Monitor (MPM) azonban ezt a területet magas kockázatú területként tartja számon, mivel a rendszer valójában nem kötelezi a médiavállalkozásokat arra, hogy teljes tulajdonosi szerkezetüket megosszák a lakossággal¹¹⁰.

¹⁰⁶ További információkért lásd: 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 10. o.

¹⁰⁷ Ugyanott.

¹⁰⁸ A kormány 2020 augusztusában tette közzé a rádiós és televíziós műsorszolgáltatásról szóló törvényt módosító és a 2018/1808 irányelvet átültető törvénytervezetet, amelyet további megvitatás céljából a Parlament elé terjesztett. E jelentés közzétételének időpontjában e tekintetben nem történt további előrehaladás.

¹⁰⁹ Ez a cseh televíziós felügyeleti testület közelmúltbeli tevékenységeit és a tizenöt tagú testület Képviselőház által megválasztott négy új tagját érinti. Európai Műsorszórók Szövetsége (2021. április 9.), Veszélyben a közszolgálati média Csehországban; Nemzetközi Sajtóintézet (2021. április 1.), Aggodalmak a cseh közszolgálati műsorszolgáltató függetlenségébe való fokozódó beavatkozás miatt; Public Media Alliance (2021. április 9.), A cseh televíziót fenyegető veszély; 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 12. o.

¹¹⁰ 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 10. o.

A jelentések szerint Csehországban magas a hírmédia koncentrációja, amelynek oka a média különböző alágazataiban fennálló magas koncentráció¹¹¹.

Csehország nem fogadott el az állami hirdetések odaítélését szabályozó törvényeket. Csehországban a közbeszerzési törvényben meghatározott általános követelményeken túl nincsenek külön szabályok az állami hirdetések odaítélésére vonatkozóan, azaz azon túl, hogy minden 2 000 EUR (50 000 CZK) összegnél nagyobb értékű állami hirdetési szerződést hozzáférhetővé kell tenni az állami nyilvántartásban¹¹². A 2021. évi Médiapluralizmus Monitor utal a cseh minisztériumok 2010–2018 közötti hirdetési kiadásainak a Cseh Oknyomozó Újságíró Központ által történő nyomon követésére¹¹³, amely jelentős különbséget tárt fel az egyes minisztériumok hirdetési kiadásainak különböző médiumok közötti megoszlása tekintetében. A 2021. évi Médiapluralizmus Monitor szerint ez favoritizmusra és az átláthatóság általános hiányára utal¹¹⁴.

A törvény garantálja az információhoz való hozzáférést, de a gyakorlatban akadályok merülnek fel. Nem történtek módosítások az információkhoz való szabad hozzáféréstről szóló törvényben, amely a hatóságok birtokában lévő információkhoz való hozzáférést garantálja¹¹⁵. A 2021. évi MPM megemlíti, hogy egyes hatóságok a Covid19-világjárvány idején többször is megpróbáltak beavatkozni az információáramlásba. A jelentés rámutat arra, hogy az Egészségügyi Információs és Statisztikai Intézet megtagadta a Covid19-fertőzések terjedésével kapcsolatos részletes adatok közzétételét¹¹⁶.

Habár az újságíróknak nem kell fizikai bántalmazástól tartaniuk, az ellenük irányuló szóbeli sértések, zaklatások és online fenyegetések nem számítanak rendkívüli jelenségnek¹¹⁷. A 2021. évi MPM és a Riporterek Határok Nélkül sajtószabadság-indexe egyaránt említi, hogy az újságíró szakmát bizonyos politikai pártok és magas rangú tisztviselők részéről folyamatos verbális támadások érik¹¹⁸. 2020-ban az Európa Tanács újságírás és az újságírók biztonságának előmozdítását és védelmét célzó platformja Csehországban nem vett nyilvántartásba semmilyen figyelmeztető jelzést. 2021-ben egy figyelmeztető jelzést vettek nyilvántartásba a Televíziótanáccsal kapcsolatos fent említett eset vonatkozásában. A Covid19-világjárvány hatásainak ellensúlyozására nem fogadtak el médiatámogatási rendszert. A 2021. évi MPM szerint a Covid19-világjárvány rosszul érintette a nyomtatottmédia-ágazatot¹¹⁹.

¹¹¹ A cseh médiapiacot a nyomtatott sajtóban, műsorszolgáltatásban, valamint az online ágazatokban érintett néhány médiaház dominálja. A koncentráció szintje különösen feltűnő a (gazdaságilag legkiszolgáltatottabb helyzetben lévő) regionális médiapiacra, ahol a regionális napi sajtó szegmensét lényegében monopolizálták. Lásd: 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 10. o.

¹¹² 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 10. o.

¹¹³ Investigace.cz (2019. december 13.) Állami hirdetések: Aki a Parlamentní listy-t is fizeti, 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság.

¹¹⁴ 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 13. o.

¹¹⁵ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 10. o.

¹¹⁶ 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 8. o.

¹¹⁷ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 13. o.

¹¹⁸ 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 9. o.

¹¹⁹ 2021. évi Médiapluralizmus Monitor, Cseh Köztársaság., 6. o.

IV. A FÉKEKKEL ÉS ELLENSÚLYOKKAL KAPCSOLATOS EGYÉB INTÉZMÉNYI KÉRDÉSEK

Csehországban kétkamarás parlamentáris kormányzati rendszer van¹²⁰, közvetlenül megválasztott elnökkel. A jogalkotási javaslatokat előterjeszheti egy képviselőházi képviselő, a képviselőházi képviselők valamely csoportja, a Szenátus, a kormány, illetve a megyék képviselői testületei¹²¹. Az Alkotmánybíróság utólagos alkotmányossági felülvizsgálatot végezhet. Az igazságszolgáltatási rendszeren kívül az ombudsmani hivatal és a civil társadalom játszik szerepet a fékek és ellensúlyok rendszerében.

2020-ban és 2021 elején a jogszabályok közel felét rövidített sürgősségi jogalkotási eljárás keretében fogadták el. A Parlament által 2020 januárja és 2021 február közepe között összességében elfogadott és a Jogszabálygyűjteményben kihirdetett 128 jogi aktusból hatvan jogi aktust sürgősségi jogalkotási eljárás keretében, összefoglaló vizsgálat¹²² révén fogadták el, és további 12 jogi aktust gyorsított eljárás keretében fogadtak el, amelynek során a jogi aktust első olvasatban elfogadják¹²³. Az érdekelt felek aggodalmuknak adtak hangot azzal kapcsolatban, hogy ezeket az eljárásokat nem csak a Covid19-világjárvány kezelésével kapcsolatos jogi aktusok esetében alkalmazták, továbbá bírálták az érdekelt felekkel folytatott konzultáció szabályaitól való eltérések magas arányát¹²⁴. Emellett azért is bírálták a kormány által a Covid19-világjárvány leküzdése érdekében elfogadott vészhelyzeti intézkedéseket, mert azok nem tartalmaztak konkrét, érthető és megalapozott indokolást¹²⁵. A Parlament mindkét kamarája intézkedéseket fogadott el¹²⁶ a vírus parlamenti helyiségekben való terjedésének megakadályozása érdekében, ideértve a jelenlévő parlamenti képviselők számára vonatkozó arányos korlátozás lehetőségét¹²⁷.

A szükségállapot a 2020-as év nagy részében fennállt és 2021 elején aggályokat fogalmaztak meg annak alkotmányosságával kapcsolatban. A biztonságról szóló sarkalatos törvény szerint szükségállapotot¹²⁸ a kormány legfeljebb 30 napra hirdethet ki, ami kizárólag a Képviselőház előzetes jóváhagyásával hosszabbítható meg¹²⁹. A 2020. március

¹²⁰ Az alsóház, azaz a Képviselőház (*Poslanecká sněmovna*) és a felsőház, azaz a Szenátus (*Senát Parlamentu České republiky*) alkotják.

¹²¹ A cseh alkotmány 41. cikke.

¹²² Egy törvénytervezet összefoglaló vizsgálatának keretében az első olvasatra nem kerül sor, és a Képviselőház úgy dönthet, hogy törli a törvénytervezet második olvasata közben megrendezett általános vitát, valamint korlátozza az egyes képviselők felszólalásának időtartamát. Csehország hozzájárulása a 2020. évi jogállamisági jelentéshez, 25. o.

¹²³ Csehország hozzájárulása a 2020. évi jogállamisági jelentéshez, 25-26. o.

¹²⁴ Lásd a Cseh Ügyvédi Kamara hozzájárulását a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 27. o.; a Transparency International hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 6. o.

¹²⁵ Pl. a Prágai Városi Bíróság 2020. november 13-i ítélete, 18 A 59/2020.; a Cseh Ügyvédi Kamara hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez; a Transparency International Cseh Köztársaság hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez; az Európai Szövetség a Szabadságjogokért hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez; a Glopolis hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez.

¹²⁶ Csehország hozzájárulása a 2020. évi jogállamisági jelentéshez, 30. o.

¹²⁷ Az Alkotmány szerint a határozatképesség feltétele, hogy az adott kamara tagjainak egyharmada jelen legyen. A szóban forgó intézkedés felére korlátozza a tagok jelenlétét, ami tiszteletben tartja az alkotmányos rendelkezést.

¹²⁸ A szükségállapot kihirdetése lehetővé teszi, hogy a kormány a feltétlenül szükséges ideig és a feltétlenül szükséges mértékben az alapvető jogokat korlátozó rendkívüli intézkedéseket fogadjon el, amint azt a válságtörvény 5. cikke előírja.

¹²⁹ 110/1998. sz. sarkalatos törvény 5. és 6. cikke.

12-től 2020. május 17-ig tartó szükségállapotot követően¹³⁰ a kormány 2020. október 5-i hatállyal ismét szükségállapotot hirdetett, amelyet a Képviselőház jóváhagyásával 2021. február 14-ig időszakosan meghosszabbított. A Képviselőház 2021. február 11-én megtagadta a szükségállapot további meghosszabbításához szükséges előzetes hozzájárulást. A kormány ezt követően a regionális kormányzók kérésére 14 napig új szükségállapotot hirdetett¹³¹. Ezt a döntést sokan bírálták, többek között az alkotmányos szabályok kijátszásának vádjával¹³². A Képviselőház ezt követően úgy határozott, hogy e szükségállapot a világjárványról szóló új törvény hatályba lépésével, de legkésőbb 2021. február 27-én véget ér¹³³. A szenátorok egy csoportja továbbá panaszt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amely – bár a panaszt elfogadhatatlannak ítélte¹³⁴ – megjegyezte, hogy a szükségállapot csak a Képviselőház jóváhagyásával hosszabbítható meg, és az Alkotmányban előírt meghosszabbítás módját nem lehet egy új szükségállapot kihirdetésével helyettesíteni¹³⁵. A helyzet romlása miatt a kormány 2021. február 27-től 30 napra új szükségállapotot hirdetett, amelyet a Képviselőház előzetes hozzájárulásával 2021. április 11-ig meghosszabbított.

A vészhelyzeti intézkedések alkalmazása továbbra is bírósági felülvizsgálat tárgyát képezi¹³⁶. A bíróságok gyakran felülvizsgálták a Covid19-világjárványra válaszul elrendelt vészhelyzeti intézkedéseket, ideértve az Alkotmánybíróságot is¹³⁷. Az érdekelt felek azonban rámutatnak arra, hogy a hatályos intézkedések túl gyorsan változtak ahhoz, hogy a bíróságok időben tudjanak reagálni azokra¹³⁸.

A jogalkotási folyamat átláthatóságának további fokozását célzó projekteket a világjárvány miatt elhalasztották. A jogalkotási folyamat ellenőrzését és az abban való részvételt könnyebbé tevő „e-Gyűjtemény” és „e-Jogsabályok”¹³⁹ portál létrehozására irányuló projektet a szükségállapot és a Covid19-világjárványhoz kapcsolódó korlátozások hatása miatt elhalasztották. A rendszer kísérleti tesztelését és a felhasználók képzését jelenleg 2021 novemberétől, és a műveletek elindítását 2023. január 1-jétől tervezik¹⁴⁰.

¹³⁰ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 14. o.

¹³¹ A válságtörvény 3. cikkének (5) bekezdése úgy rendelkezik, hogy egy régió kormányzója kérheti, hogy a kormány bizonyos feltételek mellett szükségállapotot hirdessen.

¹³² A Cseh Ügyvédi Kamara nyilatkozata (2021. február 15.), Cseh Ügyvédi Kamara a szükségállapot 2021. február 14-i kormányrendelet általi kihirdetéséről; a médiának adott szakértői nyilatkozatok a sarkalatos törvényre vonatkozóan, České noviny (2021. február 15.), A legtöbb jogász szerint a szükségállapot alkotmányellenes.

¹³³ A Képviselőház 2021. február 18-i 84. sz. állásfoglalása.

¹³⁴ Az Alkotmánybíróság 2021. március 25-i ítélete, Pl. ÚS 12/21.; az Alkotmánybíróság nem rendelkezik hatáskörrel a szükségállapot kihirdetésének felülvizsgálatára.

¹³⁵ Ilyen esetekben új szükségállapot kihirdetése csak akkor lenne lehetséges, ha a körülmények megváltozása ezt indokolja.

¹³⁶ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 13. o.

¹³⁷ Lásd a Cseh Ügyvédi Kamara által közzétett bírósági határozatok listáját, amely az alábbi honlapon érhető el: <https://advokatnidenik.cz/2021/04/23/za-uplynulych-deset-mesicu-soudy-zrusily-nekolik-protiepidemickych-opatreni/>, <https://advokatnidenik.cz/2021/04/09/soudy-jiz-odmitly-desitky-navrhu-nazruseni-protiepidemickych-narizeni/>.

¹³⁸ Az Emberi Jogi Liga hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 12–13. o.; a Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

¹³⁹ Az e-Jogsabályok projekt új szövegezési eszközöket és eljárásokat vezet be az elsődleges és másodlagos jogszabályok megszövegezésének, megvitatásának és kihirdetésének folyamatában. A szövegezési folyamat végén ezen eszközök által aktualizálják az e-Gyűjtemény adatbázisát, amely a cseh jogszabályok hitelesített szövegeit és egységes szerkezetbe foglalt változatait tartalmazza. A projektet uniós pénzeszközökből társfinanszírozzák.

¹⁴⁰ A Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

A Parlament tárgyalja a gyermekjogi jogvédőről (gyermek-ombudsman) szóló törvénytervezetet. A Képviselőház tagjainak egy csoportja által 2020 júniusában előterjesztett törvénytervezet a jelenleg a gyermek jogairól szóló egyezmény felügyeleti szerveként is eljáró állampolgári jogok biztosától elkülönülő intézmény létrehozását javasolja. A nemzeti emberi jogi intézet létrehozásáról szóló jogalkotási javaslatot még nem nyújtották be. Hivatalban töltött első évében az új ombudsmant számos kritika érte az érdekelt felek részéről, különösen önkényessége, valamint az egyéni jogok korlátozása során alkalmazott arányosság elvét állítólag megkérdőjelező kijelentései miatt¹⁴¹. Az egyes kisebbségi csoportokkal szembeni hátrányos megkülönböztetés fennállását megkérdőjelező kijelentései is bírálat tárgyát képezték¹⁴². Az állampolgári jogok biztosa a Covid19-világjárvány során számos Covid19-cel kapcsolatos kérdést vizsgált meg¹⁴³. A hatóságok később a szóban forgó intézkedések közül többet is megváltoztattak¹⁴⁴.

A civil társadalmi szervezetekre jelentős hatással voltak a Covid19-világjárvány során alkalmazott korlátozások. A civil társadalom tere nyílnak tekinthető¹⁴⁵ és a civil társadalom továbbra is aktívan részt vesz a közügyekben¹⁴⁶. Az érdekelt felek szerint a Covid19-világjárvány jelentős hatást gyakorolt a civil társadalmi szervezetekre, mivel a világvilágjárvánnyal kapcsolatos korlátozások miatt többségük kénytelen volt korlátozni tevékenységeit¹⁴⁷. Ugyanakkor pozitív fejlemények is megfigyelhetők voltak: egyes civil társadalmi szervezetek több állami támogatáshoz jutottak, bővítették tevékenységeiket vagy növelték hatékonyságukat¹⁴⁸.

¹⁴¹ Több mint 320 aláíró – köztük kiemelkedő jogászok – által aláírt nyílt levél. Az Emberi Jogi Liga hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 9. o.

¹⁴² A Sít' k ochraně demokracie jelentése (2020); Romea.cz (2021. január 18.), A „Roma Tanács” civil tagjai: Křeček nincs tisztában hatásköreivel, a roma stratégiával kapcsolatos kijelentései valótlanok, és szisztematikusan és szándékosan aláássa a romák méltóságát, A Glopolis hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez, 13. o.

¹⁴³ Például a Covid19-világjárvány körülményei között nem önkéntesen vállalt kórházi kezelés eseteiben történő bírósági döntéshozatal, a börtönlátogatások tilalma vagy korlátozása, a szociális szolgáltatásokat nyújtó létesítményekben lévő emberek elkülönítése vagy a fogyatékkal élő tanulók oktatáshoz való hozzáférése.

¹⁴⁴ A Csehországban tett országlátogatás keretében az ombudsmani hivataltól kapott tájékoztatás.

¹⁴⁵ A CIVICUS besorolása; öt besorolási osztályon alapuló minősítési rendszer: nyitott, behatárolt, akadályozott, elnyomott és zárt civil társadalom.

¹⁴⁶ 2020. évi jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban, 15. o.

¹⁴⁷ A Nadace OSF, a Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózatának része által készített tanulmány, (2021. március 17.), Dopady pandemie COVID-19 na neziskové organizace, 2. o.; a Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

¹⁴⁸ A Nadace OSF, a Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózatának része által készített tanulmány, (2021. március 17.), Dopady pandemie COVID-19 na neziskové organizace, 3. o.; a Csehországban tett országlátogatás keretében kapott tájékoztatás.

I. melléklet: Források betűrend szerinti jegyzéke*

* A 2021. évi jogállamisági jelentéshez kapcsolódó konzultáció keretében beérkezett hozzájárulások jegyzéke megtalálható a <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation> weboldalon.

A bírák cseh etikai kódexe (angol változat)

(https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/CodeofEthics~Code_of_Ethic~?Open&lng=EN).

A Cseh Parlament honlapja (<https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=1150>).

A Cseh Ügyész Szakszervezet elnöke, 2021. február 26-i nyilatkozat (<https://www.uniesz.cz/prezident-unie-statnich-zastupcu-jan-lata-ministryne-benesova-sdeluje-nepravdy/>).

Az Európai Unió Bíróságának 2018. július 25-i ítélete, LM, C-216/18 PPU.

Az Európai Unió Bíróságának 2021. április 20-i ítélete, Repubblica, C-896/19.

Az ombudsmannak címzett nyílt levél, amelyet több mint 320 személy aláírt, köztük kiemelkedő jogászok (<https://www.petice.com/otevreny-dopis-verejnemu-ochranci-prav>).

Česká justice (2021), A Gólyafészek ügy vizsgálója távozik. Lezárta az aktát és az ügy bíróság elé terjesztését javasolta (*Vyšetřovatel Čapiho hnízda končí u policie. Spis uzavřel a navrhl podat obžalobu*) (<https://www.ceska-justice.cz/2021/05/vysetrovatel-capiho-hnizda-konci-u-policie-spis-uzavrel-a-navrhl-podat-obzalobu/>).

České noviny (2021), A legtöbb jogász szerint a szükségállapot alkotmányellenes (*Podle většiny právníků je nový stav nouze protiústavní*) (<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/podle-vetsiny-pravniku-je-novy-stav-nouze-protiustavni/1996439>).

Civicus, Monitor tracking civic space – Csehország (<https://monitor.civicus.org/country/czech-republic/>).

Cseh Alkotmánybíróság 2021. március 25-i ítélete, Pl. ÚS 12/21.

Cseh Alkotmánybíróság, I. ÚS 3271/13. sz. határozat.

Cseh Bíró Szakszervezet, *Soudcovská unie k vystoupení ministryně spravedlnosti* (<https://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/3173-soudcovska-unie-k-vystoupeni-ministryne-spravedlnosti.html>).

Cseh kormány (2019), *Korrupciós kockázatelemzés az egészségügyi ágazatban* (<https://www.mzcr.cz/wp-content/uploads/2020/08/Sektorov%C3%A1-anal%C3%BDza-korupce-ve-zdravotnictv%C3%AD.pdf>).

Cseh kormány (2021), *Csehország hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez.*

Cseh kormány, *A család és a korrupció elleni küzdelemre vonatkozó, 2014–2020 közötti stratégia* (https://www.dotaceeu.cz/Dotace/media/SF/FONDY%20EU/2014-2020/Dokumenty/Ostatn%c3%ad/MMR_Strategie-proti-podvodum-SSR_FINAL3.pdf).

Cseh kormány, *Az „e-Gyűjtemény” és „e-Jogsabályok” portál létrehozására irányuló projekt* (<https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>).

Cseh kormány, *Korrupcióellenes stratégia* (<https://korupce.cz/protikorupcni-dokumenty-vlady-naleta-2018-az-2022/>).

Cseh Pénzügyminisztérium (2020), *A Cseh Köztársaság konvergenciaprogramja.*

Cseh Ügyész Szakszervezet, 2021. február 4-i nyilatkozat (<https://www.uniesz.cz/reakce-unie-statnich-zastupcu-ceske-republiky-na-utoky-politiku-proti-ustavnimu-soudu/>).

Cseh Ügyvédi Kamara (2021), *A Cseh Ügyvédi Kamara hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez.*

Cseh Ügyvédi Kamara (2021), nyilatkozat *A Cseh Ügyvédi Kamara a szükségállapot 2021. február 14-i kormányrendelet általi kihirdetéséről (ČAK k vyhlášení nouzového stavu usnesením vlády ze dne 14. 2. 2021)* (<https://advokatnidenik.cz/2021/02/15/cak-k-vyhlaseni-nouzoveho-stavu-usnesenim-vlady-ze-dne-14-2-2021/>).

Cseh Ügyvédi Kamara, Bírósági határozatok listája (<https://advokatnidenik.cz/2021/04/23/za-uplynulych-deset-mesicu-soudy-zrusily-nekolik-protiepidemickych-opatreni/>) (<https://advokatnidenik.cz/2021/04/09/soudy-jiz-odmitly-desitky-navrhu-na-zruseni-protiepidemickych-narizeni/>).

Deník N (2020), Zeman: A Benešovával való találkozót követően éreztem, hogy nekem hamarosan végem, kéznél lévő célpont voltam számára. A politika durvábbá vált (*Zeman: Po schůzce s Benešovou jsem vycítil svůj konec, byli jsme pro ni vděčný terč. Politika zhrubla*) (<https://denikn.cz/633179/zeman-po-schuzce-s-benesovou-jsem-vycitil-svuj-konec-byli-jsme-pro-ni-vdecny-terc-politika-zhrubla/?ref=list>).

Deník N (2021), *Babiš a választások befolyásolásával vádolta a bírákat. Mi csak az alkotmányt védjük – válaszolta Rychetský (Babiš obvinil soudce z ovlivňování voleb. Jen chráníme ústavu, reagoval Rychetský)* (<https://denikn.cz/553944/snazi-se-ovlivnit-vysledek-voleb-babis-zautocil-na-ustavni-soud-i-predsedu-rychetskeho/>).

Deník N (2021), *Ki mit ígért – és kinek? A választások előtt zűrzavart keltenek, Benešova az Alkotmánybíróság határozatát kritizálja (Kdo co komu slíbil? Před volbami udělají tóčo, kritizuje Benešová verdikt Ústavního soudu)* (<https://denikn.cz/553991/kdo-co-komu-slibil-pred-volbami-udelaji-toco-kritizuje-benesova-verdikt-ustavniho-soudu/>).

Emberi Jogi Liga (2021), *Contribution from the League of Human Rights for the 2021 Rule of Law Report.*

Európa Tanács: Miniszteri Bizottság (2010), *A Miniszterek Bizottságának CM/Rec(2010)12. sz. ajánlása a tagállamoknak a bírákról: függetlenség, hatékonyság és felelősségi kör.*

Európa Tanács: Velencei Bizottság (2010), *Jelentés az igazságszolgáltatási rendszer függetlenségéről, I. rész: A bírák függetlensége*, CDL-AD(2010)004.

Európa Tanács: Velencei Bizottság (2016), *Jogállamisági ellenőrzőlista*, CDL-AD(2016)007.

Európai Bizottság (2019), *Ellenőrzési zárójelentés*, REGC414CZ0133, REGIO/C4/AUD sz. ellenőrzés (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cz_functioning_report/cz_functioning_report_en.pdf).

Európai Bizottság (2020), *Jogállamisági jelentés, Országfejezet – a jogállamiság helyzete Csehországban.*

Európai Bizottság (2021), *Uniós igazságügyi eredménytábla.*

Európai Műsorszórók Szövetsége (2021), *„Public service media in the Czech Republic under threat”* (<https://www.ebu.ch/news/2021/04/public-service-media-in-the-czech-republic-under-threat>).

Európai Parlament (2020), *Report on the fact-finding mission of the Budgetary Control Committee to the Czech Republic* (https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/209082/CONT_CZ_Mission_Report_Final.pdf).

Európai Szövetség a Szabadságjogokért (2021), *Az Európai Szövetség a Szabadságjogokért hozzájárulása a 2021. évi jogállamisági jelentéshez.*

GRECO (2016), *Negyedik értékelési kör. A parlamenti képviselőket, bírákat és ügyészeket érintő korrupció megelőzése. Értékelő jelentés. Csehország.*

GRECO (2020), *Negyedik értékelési kör. A parlamenti képviselőket, bírákat és ügyészeket érintő korrupció megelőzése. Interim megfeleléségi jelentés. Csehország.*

Greenpeace (2021), *Contribution from Glopolis for the 2021 Rule of Law Report.*

Info.cz (2021), A Babiš elleni eljárás a választásokig húzódik, az ügyészek az eljárást pajzsként használják elbocsátásuk ellen. Ez a legbrutálisabb időpont, ha a kormánynak holnap vége lenne, én lennék a legboldogabb – mondja Benešová (Stíhání Babiše se povleče do voleb, státní zástupci z něj mají štít proti svému odvolání. Je to nejbrutálnější doba, kdyby vláda zítra skončila, budu nejšťastnější, říká Benešová) (<https://www.info.cz/pravo/justice/marie-benesova>). Nemzetközi Sajtóintézet (2021), „Concerns over increasing meddling in independence of Czech public broadcaster” (<https://ipi.media/concerns-over-increasing-meddling-in-independence-of-czech-public-broadcaster/>).

Investigace.cz (2019), Állami hirdetések: Aki a Parlamentní listy-t is fizeti (*Státní reklama: Kdo také platí Parlamentní listy*) (<https://www.investigace.cz/statni-reklama-kdo-take-plati-parlamentni-listy>).

Kommunikációs Főigazgatóság (2019), 482. sz. Eurobarométer gyorsfelmérés: a vállalkozások korrupcióhoz való hozzáállása az EU-ban.

Kommunikációs Főigazgatóság (2020), 502. sz. Eurobarométer tematikus felmérés: korrupció.

Legfőbb Ellenőrzési Hivatal (2020), *EU Report 2020 – Report on the EU Financial Management in Czechia* (<https://www.nku.cz/assets/publications-documents/eu-report/eu-report-2020-en.pdf>).

Médiapluralizmus és Médiaszabadság Központ (2021), *2021. évi Médiapluralizmus Monitor.*

Nadace OSF (2021), *Dopady pandemie COVID-19 na neziskové organizace* (https://osf.cz/wp-content/uploads/2021/03/Nadace-OSF_Dopady_pandemie_NNO_2021.pdf).

OECD (2019), *Implementing the OECD Anti-Bribery Convention, Phase 4 Two-Year Follow-Up Report: Czechia.*

Prágai Városi Bíróság 2020. november 13-i ítélete, 18 A 59/2020.

Public Media Alliance (2021), *The threat facing Czech TV* (<https://www.publicmediaalliance.org/the-threat-facing-czech-tv-ceska-televize/>).

Rekonstrukce státu (2021), *A csehek szerint a lobbizás jelentős hatást gyakorol a törvények megfogalmazására, de legfőképpen a „keresztapák” eszközének tekintik azt (Lobbying má podle poloviny Čechů výrazný vliv na podobu zákonů, vnímají ho ale hlavně jako nástroj pro kmotry)* (<https://www.rekonstrukcestatu.cz/archivse-novinek/lobbying-ma-podle-poloviny-cechu-vyrazny-vliv-na-podobu-zakonu-vnimaji-ho-ale-hlavne-jako-nastroj-pro-kmotry>).

Riporterek Határok Nélkül (2021), *2021 World Press Freedom Index – Czechia* (<https://rsf.org/en/czech-republic>).

Romea.cz (2021), A „Roma Tanács” civil tagjai: Křeček nincs tisztában hatásköreivel, a roma stratégiával kapcsolatos kijelentései valótlanok, és szisztematikusan és szándékosan aláássa a romák méltóságát (*Občanští členové „romské rady”: Křeček nezná své kompetence, k romské strategii se vyjadřuje nepravdivě, soustavně cíleně podkopává důstojnost Romů*) (<http://www.romea.cz/cz/zpravodajstvi/domaci/obcansti-clenove-romske-rady-krecek-nezna-sve-kompetence-k-romske-strategii-se-vyjadruje-nepravdive-soustavne-cilene>).

Seznam zprávy (2020), *Benešová fokozza a küzdelmet az ügyészek vezetője ellen. Babiš támogatta ebben (Benešová zesiluje boj proti šéfovi žalobců. Babiš se ho zastal,* <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/benesova-zesiluje-boj-proti-sefovi-zalobcu-poda-karnou-zalobu-kvuli-vrbeticim-153409>).

Sít' k ochraně demokracie (2020), Nyomónkövetési jelentés, Jelentés, (https://ochranademokracie.s3.amazonaws.com/ochranademokracie/production/files/2020/11/18/13/2/6/42/6db6f97d-7c3e-452d-b27f-44740bbdaa74/zprava-pracovni-skupiny-pro-lidska-socialni-prava-2019_2.pdf).

Transparency International (2020), *Exporting corruption*.

Transparency International (2021), *Contribution from Transparency International for the 2021 Rule of Law Report*.

Transparency International (2021), *Corruption Perceptions Index 2020*.

Transparency International Cseh Köztársaság (2021), *Contribution from Transparency International Czech Republic for the 2021 Rule of Law Report*.

Ügyészség (2021), Sajtóközlemény: *Pavel Zeman legfőbb ügyész bejelentette lemondását (Nejvyšší státní zástupce Pavel Zeman oznámil rezignaci)* (<https://verejnazaloba.cz/nsz/nejvyssi-statni-zastupce-pavel-zeman-oznamil-rezignaci/>)

II. melléklet: Országlátogatás Csehországban

A Bizottság szolgálatai 2021 márciusában virtuális találkozót tartottak az alábbiakkal:

- A Nemzetközi Sajtóintézet Cseh Nemzeti Bizottsága
- A sajtó- és médiaszabadság európai központja
- Alapítvány a Független Újságírást
- Belügyminisztérium
- Bíró Szakszervezet
- Cseh Ügyvédi Kamara
- Emberi Jogi Liga
- Frank Bold – Az állam helyreállítása
- Igazságügyi Minisztérium
- Kulturális Minisztérium
- Legfelsőbb Bíróság
- Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság
- Legfőbb Ellenőrzési Hivatal
- Legfőbb Ügyészség
- Nemzetközi Sajtóintézet
- Nyílt Kormányzati Együttműködés
- Ombudsman
- Pénzügyi Elemző Hivatal
- Rádió- és Televíziótanács
- Szervezett Bűnözés Elleni Nemzeti Ügynökség
- Transparency International Cseh Köztársaság
- Újságírószövetség
- Ügyész Szakszervezet

* A Bizottság ezenkívül az alábbi szervezetekkel is találkozott számos horizontális megbeszélés során:

- A sajtó- és médiaszabadság európai központja
- Amnesty International
- Center for Reproductive Rights
- CIVICUS
- Civil Society Europe
- EuroCommerce
- Európai Civil Fórum
- Európai Egyházak Konferenciája

- Európai Ifjúsági Fórum
- Európai Nonprofit Jogi Központ
- Európai Politikák Nyílt Társadalmi Intézete
- Európai Szövetség a Szabadságjogokért
- Európai Újságíró Szövetség
- European Partnership for Democracy
- Front Line Defenders
- Holland Helsinki Bizottság
- Human Rights House Foundation
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)
- Nemzetközi Emberi Jogi Föderáció
- Nemzetközi Jogászbizottság
- Nemzetközi Sajtóintézet
- Philanthropy Advocacy
- Protection International
- Riporterek Határok Nélkül
- Transparency International EU